

ΚΥΨΕΛΗ



ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΑΡΧΙΜ. ΧΡΙΣΤ. ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ

10

ΟΡΓΗ ΚΑΙ ΘΥΜΟΣ



★ ΑΝΩ ΓΛΥΦΑΔΑ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1960 ★

ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Γενικά, τὰ ἀνθρώπινα πάθη, ἂν καὶ δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζωνται ἀνθρώπινα, γιατὶ ὁ ἄνθρωπος μετέχει θειότητος, δὲν εἶναι παρὰ κατάλοιπα τοῦ κτηνώδους εἰς τὸ ὁποῖον κατέπεσε μετὰ τὴν ἀποστασίαν του. Κάθε πάθος, ὡς πάθος, δὲν ἀποτελεῖ φυσικὴν κατάστασιν τοῦ ψυχοσωματικοῦ μας ὀργανισμοῦ καὶ ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι δὲν δημιουργεῖ εὐχάριστον κατάστασιν καὶ ὅταν ἀκόμη εἰς τὸ ξέσπασμά του, ξεθυμάνῃ. Προκειμένου περὶ τοῦ θυμοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀκολουθοῦσα ὁμιλία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὁ καθένας μας ἔχει ἄμεσον ἀντίληψιν τοῦ πράγματος. Εἶναι ἕνα ὅπλον ἀδικίας κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας, διότι μιὰ ἀρρωστημένη εὐαισθησία, ἡ ὁποία δὲν εἶναι γέννημα ἠθικοῦ μεγαλείου, ἀλλὰ θυγατέρα τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τοῦ πείσματος, στενεύει κατὰ πολὺ τὸ πλάτος τῆς καρδιᾶς μας, σμικρύνει τὸν ὁρίζοντα τοῦ χριστιανικοῦ μας λογισμοῦ, καθηλώνει τὸ εἶναι μας ἐπάνω εἰς τὴν σανίδα τῶν προσωπικῶν μας ἀδυναμιῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι γνωστόν. Καὶ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει. Διότι κάθε λόγος ἢ πρᾶξις ἄδικος τοῦ πλησίον μας εἰς βάρος μας, γίνεται καὶ δαίμων ποὺ μᾶς ἀνακατώνει τὰ σπλάχνα, προκαλεῖ σύγχυσιν, ἀπωθεῖ εἰς τὰ σκοτεινὰ τῆς συνειδήσεώς μας κάθε ἡμερότητα καὶ καλωσύνη, σκληρύνει τὸν χαρακτῆρα καὶ κάμνει τὸν ἄνθρωπο ἀνέλεον καὶ χωρὶς μακροθυμίαν καὶ ἐπιείκειαν. Ψυχικὰ ἡ κατάστασις τοῦ ὠργισμένου εἶναι ἀθλία, διότι μεταβάλλεται εἰς πραγματικὸν ῥάκος ὅταν ὁ θυμός του φθάσῃ εἰς τὴν ὑψίστην του ἔντασιν. Ἀλλὰ καὶ σωματικά, ἐπιφέρει ὀργανικὰς ἀναστατώσεις καὶ ἀλλοιώσεις, δεδομένου ὅτι ἡ ἀλληλεπίδρασις ψυχῆς καὶ σώματος εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένη καὶ ὑπὸ τῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας βεβαιωμένη. Αὐτὸ τὸ φούντωμα ἢ τὸ κιτρίνισμα τοῦ προσώπου, τὸ τρεμούλιασμα τῶν χειρῶν καὶ τῶν χειλέων, ἡ ἔκκρισις τῶν σιαλογόνων ἀδένων, τὸ θάμπωμα τῶν ματιῶν ἀπὸ τὴν ὑπεραιμία καὶ τὴ ζάλη ποὺ προκαλεῖ ὁ θυμός, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ συνέπεια ὀργανικῆς ἀλλοιώσεως. Ἡ ὀργὴ καὶ ὁ θυμὸς δημιουργοῦν τοξίνας εἰς τὸν σωματικὸν ὀργανισμόν, μὲ τὰ φαινόμενα τοῦ καμάτου, τῆς κοπώσεως, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται, ἔπειτα ἀπὸ μίαν μανιακὴν φιλονεικίαν, ὁ ὀργίλος. Ὡς πρὸς τὰ κοινωνικὰ ἀποτελέσματα; Ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ εἶναι αἱ ἐκκριτικαὶ ὕλαι μέσα εἰς τὸ καζάνι τῆς ἀνημέρου ψυχῆς. Ὅταν ὁ Κύριος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίαν

Του συνεπλήρωνε τὸν Μωσαϊκὸν νόμον « οὐ φονεύσεις » προσέθεσεν: « ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.» Ματθ. ε, 22. « Ὁ γὰρ πρὸς ὀργὴν οὐκ ἐκφερόμενος, πολλῷ μᾶλλον φόνου ἀφέξεται· καὶ ὁ θυμὸν χαλινῶν, πολλῷ μᾶλλον τὰς χεῖρας καθέξει παρ᾽ ἑαυτῷ. Ρίζα γὰρ φόνου, θυμός. Ὁ τοίνυν τὴν ῥίζαν ἐκκόπτων, πολλῷ μᾶλλον ἀναιρήσει τοὺς κλάδους· μᾶλλον δὲ οὐδὲ φῦναι τὴν ἀρχὴν ἐάσει », σημειώνει ὁ Ἰ. Χρυσόστομος. Καὶ τώρα ἀκούσατε τὸν Μ. Βασίλειον.

«Η ΚΥΨΕΛΗ»

Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου

ΟΡΓΗ ΚΑΙ ΘΥΜΟΣ

Οἱ πνευματικὲς συμβουλὲς μοιάζουν μὲ συνταγὲς τοῦ γιατροῦ στὸν ἄρρωστο, ὕστερα ἀπὸ μιὰ καλὴ διάγνωσι, σύμφωνα μὲ τὶς γνώσεις τῆς ἐπιστήμης του, γιὰ νὰ προκύψῃ τὸ καλὸ ποὺ θέλει, δηλαδὴ ἡ θεραπεία τοῦ ἀσθενοῦς. Πόσο σοφὲς φαίνονται οἱ πνευματικὲς συμβουλές, αὐτὸ τὸ καταλαβαίνει κανεὶς ὕστερα ἀπὸ τὰ ὠφέλιμα ἀποτελέσματα ἐπάνω στὴν ἀλλαγὴ τοῦ βίου, στὴν παρατηρουμένη ἠθικὴ βελτίωσι τοῦ ἀνθρώπου ποὺ δέχεται συμβουλές. Ὅταν ἀκοῦμε, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ γράφουν οἱ Παροιμίες καθαρὰ πὼς ἡ ὀργὴ κι᾽ αὐτοὺς τοὺς συνετοὺς ἀκόμη βλάπτει, ἔχει δὲ ὑπ᾽ ὄψιν του καὶ τὰς Ἀποστολικὰς προτροπὰς ποὺ λέγουν πὼς κάθε εἴδους ὀργὴ καὶ θυμὸς καὶ κακία πρέπει νὰ φύγῃ ἀπὸ σᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸν Κύριόν μας νὰ τονίζῃ πὼς ὅποιος ὀργίζεται γιὰ τὸ τίποτε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του γίνεται ὑπόδικος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀσφαλῶς ἐρχόμεθα σὲ συναίσθησι τοῦ ἁμαρτήματος. Καὶ πρὶν ἀκόμη ἐμεῖς οἱ ἴδιοι λάβουμε πεῖραν τοῦ καταστρεπτικοῦ πάθους τῆς ὀργῆς μας, ἐκτιμοῦμε τὴν ἀξία τῶν θείων παραγγελμάτων ποὺ στρέφονται κατ᾽ αὐτῆς τῆς ὀργῆς, ὅταν ἰδοῦμε ἔξω ἀπὸ μᾶς τὴν ὀργὴ τῶν ἄλλων νὰ ξεσπάσῃ ἐπάνω μας σὰν μιὰ ἀπροσδόκητη καταιγίδα. Καὶ ὅταν ἐμεῖς ποὺ δεχόμεθα τὴν προσβολὴ τῆς ὀργῆς, παραμερίζουμε καὶ τὴν ἀφίνουμε νὰ περάσῃ, ὅπως περνάει τὸ ἰσχυρὸ ρεῦμα ποὺ βρίσκει διέξοδο, ἢ μαθαίνουμε τὶς ἄσχημες ἐκδηλώσεις στὴν ταραχὴ ποὺ νοιώθουν οἱ ὀργιζόμενοι, βρίσκουν τότε τὴν ἀλήθεια ἐπάνω στὴν πραγματικότητα. Βρίσκουν, δηλαδή, πὼς τὰ συμβουλευτικὰ λόγια πέφτουν ἐπάνω στὸ στόχο.

Καὶ λέγει ἡ Γραφή: «Ἀνὴρ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων.» Ὅταν τὸ πάθος σπρώξῃ τοὺς λογισμοὺς ποὺ εἶναι καλοί, καὶ δεσπόσῃ τῆς ψυχῆς, ἀφαιρῶντας ἀπ᾽ αὐτὴν τὴν ἐξουσία της, τότε κάνει τὸν ἄνθρωπο πραγματικὸ θηρίο, καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μένῃ οὔτε ἄνθρωπος, γιατὶ τοῦ ἀφαιρεῖ καὶ τὴ βοήθεια ποὺ θὰ μποροῦσε τὸ λογικό του νὰ τοῦ προσφέρῃ. Στοὺς ὠργισμένους ἀνθρώπους ὁ θυμὸς εἶναι ὅ, τι καὶ τοῦ φιδιοῦ τὸ δηλητήριο. Οἱ θυμωμένοι μοιάζουν σὰ σκυλιά, τριζοβολοῦν σὰ σκορπιοί, δαγκώνουν σὰ φίδια. Ἡ Ἁγία Γραφὴ συνηθίζει τὰ δίνῃ ὀνόματα θηρίων σὲ ἐκείνους ποὺ εἶναι αἰχμάλωτοι τοῦ πάθους τῆς ὀργῆς, ἀφοῦ οἱ ἴ-

διοι μὲ τὴν ἐμφάνισίν τους μοιάζουν μὲ θηρία. Σκύλους μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα καὶ φίδια καὶ παιδιὰ τῆς ὀχιᾶς καὶ κάτι τέτοιο τοὺς ὀνομάζει. Καὶ πολὺ σωστά. Ἀφοῦ οἱ ὠργισμένοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ ἀλληλοεξοντωθοῦν μὲ τὸ νὰ προσπαθοῦν μανιασμένα νὰ βλάψῃ ὁ ἕνας ὁπωσδήποτε τὸν ἄλλο συνάνθρωπό του. Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴ τοὺς συγκαταλέγῃ κανεὶς μεταξὺ τῶν θηρίων καὶ τῶν φιδιῶν ποὺ φέρουν στὸ δόντι τους τὸ δηλητήριο;

Λόγῳ τοῦ θυμοῦ οἱ γλῶσσες μένουν χωρὶς χαλινάρια, καὶ τὰ στόματα χωρὶς φραγμό. Τὰ χέρια κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὰ κρατήσῃ. Βρισιές, σαρκαστικοὶ ἐμπαθεῖς χλευασμοί, κακόλογα, πληγὲς καὶ τόσα ἄλλα παρόμοια καὶ ἀμέτρητα εἶναι τὰ πάθη ποὺ γεννοῦν, σὰν παιδιά τους φυσικά, ἡ ὀργὴ καὶ ὁ θυμός. Στὴ διαταγὴ τοῦ θυμοῦ ἀκονίζεται μαχαῖρι, ἀποτολμᾶται σφαγὴ ἀνθρώπου μέ χέρι ἀνθρώπινο. Πολλοί, ζαλισμένοι ἀπ' τὸ θυμό, λησμονοῦντες πὼς εἶναι ἀδελφοί, καὶ γονεῖς ἀκόμη καὶ παιδιὰ γονέων, παρεμέρισαν τὴ φυσική, στενὴ αἱματική τους συγγένεια. Καὶ τοῦτο, γιατὶ ὅσοι ὀργίζονται, λησμονοῦν πρῶτα τὸν ἑαυτό τους, ἔπειτα δὲ ὅλους τοὺς ἄλλους χρησίμους ἀνθρώπους. Καὶ παρατηρεῖται ὅ, τι καὶ στὶς χαράδρες ὅταν κατεβαίνουν τὰ ὁρμητικά τους νερὰ μὲ ἀκράτητη δύναμι καὶ παρασύρουν κάθε τὶ ποὺ θὰ βρεθῇ μπροστά τους. Ἔτσι βίαιες καὶ ἀσυγκράτητες εἶναι οἱ ἐπιθέσεις ἐκείνων ποὺ ὀργίζονται καὶ δὲν ἀφίνουν τίποτε στὴ θέσι του. Οἱ ὠργισμέμοι δὲν σέβονται οὔτε γέροντας, οὔτε δεσμὸ συγγενείας, οὔτε ἐναρέτους, οὔτε τὸ ὅλον ἦθος τοῦ ἀδελφοῦ, οὔτε ἄλλο τίποτε ἄξιον σεβασμοῦ καὶ τιμῆς σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Ὁ θυμὸς εἶναι μιὰ παροδικὴ τρέλλα. Κι' ὅσοι θυμώνουν πέφτουν σὲ τέτοια σύγχυσι, ὥστε, ἐνῷ στὸ κεφάλι τους κρέμεται μεγάλο κακό, δὲν προνοοῦν νὰ λάβουν μέτρα ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας. Σὰν νὰ τοὺς ἐκέντησεν ἀλογόμυιγα μόλις ἐθυμήθηκαν τὸ κακὸ ποὺ τοὺς ἐπροξένησεν ὁ ἄλλος, νοιώθουν νὰ σπαρταρίζῃ μέσα τους καὶ νὰ χοροπηδᾷ ὁ θυμός. Καὶ δὲν ἡσυχάζουν ἂν δὲν πληρώσουν μὲ κάποιο κακὸ ἐκεῖνον ποὺ τοὺς ἐξώργισε. Πάντως, κάποιο σημάδι τῆς ἐκδικήσεώς των πρέπει νά ἰδοῦν, ὅπως βλέπουν τὰ θραύσματα ἑνὸς ἀντικειμένου ποὺ δέχτηκε τὴ βίαιη ὁρμή.

Ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀναχαιτίσῃ αὐτὸ τὸ κακό; Ὅσοι εἶναι ὀξύθυμοι, κι' εὔκολα ρέπουν στὸ θυμὸ καὶ ἀνάβουν μὲ τὸ παραμικρό,

ἀγριεύουν καὶ κραυγάζουν, ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ ἄλλου πιὸ λυσσασμένα κι' ἀπὸ φαρμακερὸ φίδι. Καὶ δὲν σταματοῦν οὔτε στιγμή, ἂν δὲν προξενήσουν ἀνεπανόρθωτο κακό, ὁπότε ξεθυμαίνουν καὶ ἡ ὀργή τους ξεφουσκώνει ὅπως τὸ μπαλόνι ποὺ σκάζει στὸν ἀέρα. Οὔτε ἡ κόψι τοῦ μαχαιριοῦ, οὔτε ἡ φωτιά, οὔτε ἄλλο τίποτε ἀπὸ τὰ φοβερὰ εἶναι δυνατὸν νὰ συγκρατήσῃ τὴ μανιασμένη, λόγῳ τῆς ὀργῆς, ψυχή. Ὅσοι ὀργίζονται δὲν διαφέρουν ἀπὸ τοὺς δαιμονοπλήκτους τόσο στὴν ἐμφάνισιν ὅσο καὶ στὴν ἐσωτερική τους κατάστασι. Γιατὶ ὁ ὀργιζόμενος ἐπειδὴ καίεται ἀπὸ τὸ πάθος νὰ πληρώσῃ τὸν ἄλλο μὲ κακό, τὰ καταφέρνει ὥστε νὰ μαζεύῃ καυτερὸ τὸ αἷμα στὴν καρδιά του, σὰν νὰ βράζῃ καὶ νὰ κοχλάζῃ ἐπάνω ἀπὸ δυνατὴ φλόγα φωτιᾶς. Κι' ἂν παρατηρήσῃς τὴν ὄψι τοῦ ὠργισμένου, θὰ τὴν ἰδῇς, λόγῳ τῆς ὀργῆς, ἀλλοιωμένη. Ὅ,τι ἀκριβῶς παρατηρεῖται στὴ σκηνὴ τοῦ θεάτρου ποὺ οἱ θεατρίνοι παραμορφώνουν μὲ τὴ μάσκα τὰ πρόσωπά τους, καὶ φαίνονται ἀλλοιώτικα ἀπ' ὅ,τι εἶναι στὴν πραγματικότητα. Καὶ εἶναι γνωστόν, πὼς τὰ μάτια τῶν ὠργισμένων ποὺ τὰ ξεύρουν ὅλοι γενικά, ἔχουν ἀφανισθῆ, τὸ βλέμμα τους εἶναι ἀλλόκοτο καὶ πυρωμένο σὰν φωτιά. Τρίζουν τὰ δόντια καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς πλησιάσῃ. Τὸ πρόσωπό τους γίνεται κατακίτρινο. Τὸ σῶμα τους διογκώνεται. Οἱ φλέβες στὴ μεγάλη ψυχικὴ ταραχή τους φουσκώνουν καὶ σχίζονται. Ἡ φωνὴ ἀγριεύει καὶ στὴν ὑψίστη ἔντασί της ἡ γλῶσσα τῶν ὠργισμένων τραυλίζει. Τὰ λόγια μασσημένα, πέφτουν ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἄσκοπα, ἀσυνάρτητα, χωρὶς νὰ σοῦ δίνουν νὰ καταλάβῃς καθαρὰ τίποτε ἀπολύτως. Κι' ὅταν πλέον τὸ κακὸ φθάσῃ στὸ κατακόρυφον, καὶ λαμπαδώσῃ ὅπως ἡ φλόγα ποὺ τροφοδοτεῖται μὲ ἄφθονη εὔφλεκτη ὕλη, τότε πιὰ δὲν εἶναι ν' ἀκούσῃς τὰ λόγια τῶν ὠργισμένων οὔτε νὰ ἰδῇς τὰ φαινόμενα. Χέρια σηκώνονται ἐναντίον συνανθρώπων καὶ χτυποῦν ὅπου τύχῃ. Πόδια χτυποῦν τὸν ἄλλο στὰ πιὸ εὐπαθῆ μέρη τοῦ σώματός του, κι' ὅ,τι εὕρουν μπροστά τους τ' ἁρπάζουν καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ ὅπλο τῆς λύσσας των. Κι' ὅταν συμβῇ νὰ ἔχῃ καὶ ὁ ἀντίπαλος τὴν ἴδια μανία ὥστε ν' ἀντιστέκεται μὲ δύναμι, τότε στὴν ἀλληλοσυμπλοκὴ θὰ πάθουν καὶ οἱ δυὸ ὅσα εἶναι φυσικὸ νὰ πάθουν ἄνθρωποι ποὺ τοὺς καθοδηγεῖ ὁ Σατανᾶς: ἀχρήστευσι μελῶν σωματικῶν, καὶ πολλάκις θανάτους ποὺ ἔρχονται σὰν κατορθώματα τῆς μάχης τῶν συμπλεκομένων. Ὁ ἕνας ἄρχισε πρῶτος μὲ χέρια ἄδικα· ὁ ἄλλος ποὺ ἀδικεῖται βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ

ἀμυνθῇ· ὁ πρῶτος συνέχισε τὴν ἐπίθεσι· ὁ ἄλλος δὲν ὑπεχώρησε· καὶ ἔτσι τὸ σῶμα κατακομματιάζεται ἀπὸ τὰ χτυπήματα, καὶ ὁ θυμὸς ἀναπαύεται πλέον ἐπάνω στὸ ἀξιοδάκρυτο θέαμα. Καὶ δὲν σταματοῦν ἐπάνω σ᾿ ὅ, τι κακὸ ἔγινε, γιατὶ ὁλόκληρος ἡ ψυχὴ διατίθεται ἐναντίον τῆς ἀμύνης ἐκείνου ποὺ ἐπροκάλεσε τὴ λύπη.

᾿Αδελφοί! Δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκετε τὴ θεραπεία τοῦ κακοῦ ἀνταποδίδοντας κακὸ στὸν ἄλλο. Οὔτε νὰ ξεπερνᾶτε ἐκεῖνον ποὺ σᾶς ἀδικεῖ σὲ καταστροφικὴ σκληρότητα. Γιατὶ σὲ πονηροὺς συναγωνισμοὺς εἶναι ὁ νικητὴς ἀθλιώτερος, γιατὶ παίρνει τὸ μεγαλείτερο φορτίο τῆς ἁμαρτίας. Μὴ λοιπόν, γίνεσαι ἕνας πληρωτὴς κακοῦ ἐράνου, κι᾿ οὔτε τὰ ζητᾷς τὴν ἐπιστροφὴ ἑνὸς πονηροτέρου δανείου. Σὲ ὕβρισεν αὐτὸς ποὺ ὠργίσθη: Σταμάτησε μὲ τὴ σιωπή σου τὸ κακό. ᾿Εσὺ νὰ δεχθῇς τὴν ὀργὴ ἐκείνου στὴν καρδιά σου σὰν ἕνα ρεῦμα ποὺ δὲν τὸ προκάλεσες καὶ νὰ μιμηθῇς τοὺς ἀνέμους ποὺ φυσοῦν ἀντίθετα καὶ ἐμποδίζουν μὲ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ἀντίστασι, τὴ συνέχεια. Μὴ πάρῃς γιὰ δάσκαλό σου τὸν ἐχθρό, καὶ μὴ ζηλέψῃς ἐκεῖνο ποὺ σὺ μισεῖς. Κι᾿ οὔτε νὰ γίνῃς σὰν καθρέφτης τοῦ ὠργισμένου, ὥστε νὰ παρουσιάζεται ἡ μορφή σου σὰν τὴ μορφὴ ἐκείνου. Εἶναι κόκκινος ἐκεῖνος. ᾿Εσὺ δὲν κατακοκκίνισες; Εἶναι ματωμένα τὰ μάτια του. Τὰ δικά σου, γιὰ λέγε μου, μένουν ἥμερα σὲ γαλήνη; Ἡ φωνή του εἶναι ἀγριεμμένη; Ἡ δική σου εἶναι μαλακή; Καὶ εἶναι γνωστὸν πὼς οἱ βρισιὲς ξαναγυρίζουν στὸν ὑβριστὴ ὅπως ἡ ἠχὼ ἀντανακλᾶται ἀκεραία στὴν ἐρημιὰ ποὺ ἐπικρατεῖ ἡσυχία ἢ μᾶλλον ἡ μὲν ἠχὼ ξαναγυρίζει ἡ ἴδια, ἡ βρισιὰ ὅμως μὲ προσθῆκες Τὶ λόγια ἀνταλλάσσουν αὐτοὶ ποὺ ἀλληλοϋβρίζονται; Ὁ μὲν εἶπε στὸν δὲ πὼς εἶναι ἕνας τιποτένιος, γεννημένος ἀπὸ τιποτένιους. Ὁ ἄλλος τὸν ὠνόμασε χαμάλη τῶν χαμάληδων. ᾿Εκεῖνος τὸν εἶπε φτωχό. Ὁ ἄλλος ἀλήτη. Ὁ ἕνας ὠνομάζει τὸν ἄλλον ἀμαθῆ. ᾿Εκεῖνος τοῦ ἀπαντᾷ καὶ τὸν λέγει παραλυμένο. Καὶ τὸ κομβολόγιον ἐξακολουθεῖ ὥσπου οἱ βρισιὲς σὰν βέλη ἐξαντληθοῦν. Ἔπειτα, ἀφοῦ κάθε εἴδους βρισιὰ τὴν ἐξφενδονίσουν μὲ τὴ γλῶσσα, τότε πλέον μπαίνουν στὴν ἐπιθετικὴν ἄμυνα καὶ στὴ δρᾶσι. Γιατὶ ὁ θυμὸς ξεσηκώνει μάχη, βέβαια καὶ ἡ μάχη γεννᾷ πειρακτικὰ λόγια, κι᾿ αὐτὰ φέρνουν πληγές, κι᾿ αὐτὲς ἀνοίγουν δυνατὰ τραύματα, καὶ ἀπὸ τὰ τραύματα προκαλοῦνται πολλὲς φορὲς καὶ θάνατοι. ᾿Επιβάλλεται λοιπόν, τὸ κακὸ νὰ σταματήσουμε μόλις ἀρχίσῃ, ἀφοῦ ἀπ᾿ τὴν ψυχή μας ξερριζώσουμε

μὲ κάθε τρόπο τὴν ὀργή. Ἔτσι θὰ μπορέσουμε τὰ περισσότερα ἀπ' τὰ κακὰ νὰ τὰ ἀφανίσουμε μαζὶ μὲ τὸ ξερρίζωμα τοῦ πάθους τῆς ὀργῆς, ὅσα τοὐλάχιστον ἀπ' τὴ ρίζα της φυτρώνουν. Αὐτὸς σὲ ὕβρισε; Ἐσὺ εὐλόγησέ τον. Σὲ ἐχτύπησε; Ἐσὺ δεῖξε ὑπομονή. Σὲ περιφρονεῖ; Δὲν σὲ ὑπολογίζει γιὰ τίποτε καὶ καθόλου; Ἐσὺ γνώρισε τὸν ἑαυτό σου, ὅστις ἀπὸ γῆ εἶσαι φτιασμένος καὶ στὴ γῆ θὰ διαλυθῇς. Κι' ὅποιος μ' αὐτὰ τὰ λόγια συγκρατήσῃ τὸν ἑαυτό του πρὶν τὸ κακὸ ἀρχίσῃ, τότε κάθε εἶδους ταπείνωσι θὰ τὴν θεωρήσῃ ἀναξίαν λόγου ἀπέναντι τῆς ἀληθείας. Ἔτσι θὰ φέρῃς καὶ τὸν ἐχθρὸ σὲ δύσκολη θέσι νὰ μὴ μπορῇ ν' ἀμυνθῇ καὶ ν' ἀποδείξῃ συγχρόνως πὼς μένεις ἄγγιχτος ἀπὸ τὶς προσβολές του. Ἔπειτα καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό σου στεφάνι θὰ πλέξῃς, γιατὶ θὰ πάρῃς ἀφορμὴ νὰ φιλοσοφήσῃς γιὰ τὸ καλὸ τὸ δικό σου ἐπάνω στὴν τρέλλα τοῦ ἄλλου. Ὥστε ἂν μ' ἀκούσῃς, θὰ φανῇς ἀνώτερος ἀπ' τὶς βρισιές. Ἂν ἐκεῖνος σὲ εἶπε τιποτένιο καὶ χαμένο, ἐσὺ λέγε πὼς εἶσαι στάχτη καὶ χῶμα. Δὲν εἶσαι σὺ ἀξιοσεβαστότερος τοῦ πατρός μας Ἀβραάμ, ποὺ ἔτσι ἀπεκάλει τὸν ἑαυτό του. Σὲ εἶπεν ἀμαθῆ καὶ φτωχό, καὶ ὅτι δὲν κάνεις γιὰ τίποτε; Ἐσὺ λέγε τὸν ἑαυτό σου σκουλῆκι ποὺ βγῆκε μέσα ἀπὸ τὴν κοπριά, ὅπως εἶπεν ὁ Δαυίδ. Πρόσθεσε σ' αὐτὰ καὶ τὸ προτέρημα τοῦ Μωϋσέως πού, ὅταν ὑβρίσθῃ ἀπὸ τὸν Ἀαρὼν καὶ τὴν Μαριάμ, δὲν ἐζήτησε τὴν τιμωρία τους ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλὰ προσηύχετο ὑπὲρ αὐτῶν. Ποιοὺς προτιμᾶς, λοιπόν, γιὰ διδασκάλους σου περισσότερο; Τοὺς θεοφιλεῖς καὶ μακαρίους ἐκείνους ἀνθρώπους ἢ αὐτοὺς ποὺ εἶναι γεμάτοι σατανικὸν πνεῦμα κακότητος; Ὅταν σοῦ ἔλθῃ ὁ πειρασμὸς νὰ βρίσῃς τὸν ἄλλο, σοῦ δίδεται καὶ ἡ ἀφορμὴ ἢ νὰ μείνῃς παιδὶ τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ μακροθυμία σου, ἢ μὲ τὴν ὀργή σου νὰ πάρῃς θέσι στὸ στρατόπεδο τοῦ ἀντιδίκου σου. Δῶσε εὐκαιρία στοὺς λογισμούς σου νὰ διαλέξουν τὴν ἀγαθὴ μερίδα. Τότε θὰ συμβῇ ἓν ἀπ' τὰ δυό: ἢ μὲ τὸ παράδειγμα της πρᾳότητός σου κάτι νὰ ὠφελήσῃς κι' ἐκεῖνον, ἢ ν' ἀνταγωνισθῇς πιὸ σκληρὰ στὴν ἄμυνά σου μέσα στὸ ἐγωϊστικὸ πεῖσμα σου. Ἐρωτῶ: τ' εἶναι ἐκεῖνο ποὺ προκαλεῖ βαθύτερο πόνο στὸν ἐχθρό; Δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ τὸν κάνει νὰ σὲ βλέπῃ νὰ στέκεσαι πιὸ ψηλά; Μὴν ἀλλάζεις τὴ γνώμη σου, καὶ μὴ δίνεις ὑλικὸ στὸν ὑβριστή. Ἄφισέ τον νὰ γαυγίζῃ μάταια κατὰ σοῦ. Ἂς κόπτεται μόνος του. Κι' ὅπως αὐτὸς ποὺ χτυπάει ἐκεῖνον ποὺ δὲν θέλει νὰ αἰσθάνεται τὸν πόνο αὐτοτιμωρεῖται, ἀφοῦ οὔτε ἀμύνεται ἀποτελεσμα-

τικὰ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, οὔτε κι' ἀπ' τὸ θυμό του γλυτώνει, ἔτσι κι' ἐκεῖνος ποὺ χλευάζει αὐτὸν ποῦ δὲν δίνει σημασία στὶς βρισιές, δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ πάθος του. Καὶ μάλιστα, ὅπως ἀρχικῶς εἶπα, παθαίνει τὸ ἀντίθετο: περισσότερο στενοχωρεῖται. Απ' τὴ θέσι ποὺ παίρνει σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ὁ καθένας, ἀνάλογα καὶ χαρακτηρίζεται. Ὁ ἕνας ὑβριστής. Ἐσὺ μεγαλόψυχος. Ἐκεῖνος ὀργίλος καὶ σκληρός. Ἐσὺ μακρόθυμος καὶ πρᾶος. Ὁ μὲν θὰ μετανοήσῃ γιὰ ὅσα εἶπεν. Ἀλλ' ἐσὺ ποτὲ δὲν θ' ἀλλάξῃς γνώμη γιὰ τὴν ἀρετή σου.

Ἀλλὰ καὶ τί χρειάζονται νὰ λέμε πολλά; Τὸν ἕνα κράτησεν ἔξω ἀπὸ τὴ βασιλεία τῶν ρὐρανῶν ἡ βρισιὰ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ: « οἱ λοίδοροι Βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.» Γιὰ σένα ὅμως ἡ σιωπή σου ἑτοίμασε τὴν Βασιλείαν. « Ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, σωθήσεται.» Ὅταν ὅμως στὴν ἄμυνά σου ξεπέφτῃς στὸ ἐπίπεδο τοῦ ὑβριστοῦ, τότε τί θὰ ἔχῃς ν' ἀπολογηθῇς; Θὰ εἰπῇς αὐτὸς ποὺ πρωτοάρχισε σὲ ἐξώργισε; Κι' εἶναι τοῦτο ἄξιον συγγνώμης; Μὰ οὔτε ἐκεῖνος ποὺ πέφτει σὲ σαρκικὰ ἁμαρτήματα ὅταν φορτώσῃ τὴν αἰτία τῆς ἁμαρτίας του στὴν παληογυναῖκα ποὺ τοῦ ἄναψε τὸ πάθος θὰ μειώσῃ τὴν εὐθύνην του. Δὲν ὑπάρχουν στεφάνια νίκης χωρὶς ἀνταγωνιστάς, οὔτε νεκροὶ χωρὶς ἀντίπαλα στρατεύματα. Ἄκουε τί λέγει ὁ Δαυίδ: « Ὅταν ὁ ἁμαρτωλὸς πῆρε θέσιν ἐναντίον μου, δὲν ἐθύμωσα οὔτε ἔλαβα μέτρα ἀμύνης κατ' αὐτοῦ· ἔκαμα τὸν κουφό, ἔδειξα ταπείνωσι καὶ ἀγαθὴ συνείδησι. Δὲν εἶπα λέξι.» Ἐσὺ ὅμως, ἐνῷ ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ ἐξοργίζεσαι γιατὶ σὲ ἔβρισε χυδαῖα ὁ ἄλλος, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸν μιμεῖσαι σὰν νὰ ἔκαμε καλὴ πρᾶξι. Καὶ ἰδοὺ ποὺ ἔπεσες σ' αὐτό, ποὺ ὁ ἴδιος κατηγορεῖς. Μήπως τὸ κακὸ ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν ἄλλο, τὸ παρατηρεῖς πολὺ καλά, καὶ τὸ ἄσχημο ποὺ σὲ τυλίγει δὲν τὸ ἔλαβες ὑπ' ὄψιν σου; Εἶναι κακὸ πρᾶγμα ἡ βρισιά; Ἀπόφευγε νὰ τὴν μιμῆσαι. Φυσικὸν εἶναι αὐτὸς ποὺ πρωτάρχισε τὸν καυγᾶ νὰ μὴ μπορῇ καὶ πρῶτος νὰ σταματήσῃ. Ἔχω δίκηο, νομίζω, ν' ἀγανακτῶ περισσότερο κατὰ σοῦ, γιατὶ ἐκεῖνος δὲν εἶχε κανένα παράδειγμα ὥστε νὰ τὸν κάμῃ νὰ σωφρονίζεται. Ἐσὺ ὅμως ποὺ βλέπεις τέτοια ἀσχημία στὸν ὀργιζόμενο, γιατὶ δὲν προφυλάχτηκες ὥστε νὰ μὴ ὁμοιωθῇς μ' αὐτόν, ἀλλ' ἀνάβεις καὶ στενοχωρεῖσαι καὶ ὀργίζεσαι ἀκριβῶς ὅπως ἐκεῖνος, καὶ τὸ πάθος σου γίνεται βάθρο ν' ἀνεβαίνῃ καὶ ν' ἀπολογῆται ἐκεῖνος ποὺ εἶναι

ὁ πρῶτος αἴτιος; Γιατί μ' αὐτὰ ποὺ κάνεις καὶ σ' ἐκεῖνον. δίνεις αἰτία καὶ τὸν ἑαυτό σου κατακρίνεις. Κι' ἂν ὁ θυμὸς εἶναι κάτι τὸ κακό, γιατὶ ἐσὺ δὲν ἐλοξοδρόμησες γιὰ νὰ τὸ ἀποφύγῃς; Ἐὰν ὅμως εἶναι ἄξιον συγγνώμης, τότε τὶ χολώνεσαι ἐναντίον τοῦ ὀργίλου; Ὥστε καὶ ἂν ἐσὺ εἶσαι ὁ δεύτερος τῆς αἰτίας ποὺ γίνεται τὸ κακό, αὐτὸ δὲν σὲ ἀπαλλάσσει τῆς εὐθύνης, οὔτε καὶ σ' ὠφελεῖ. Γιατὶ δὲν στεφανοῦται στὸ ἀγώνισμα ἐκεῖνος ποὺ πρωτοξεκίνησε γιὰ τὸ πάλαισμα, ἀλλ' αὐτὸς ποὺ στὸ τέλος ἐξεπέρασεν ὅλους. Λοιπόν, κατακρίνεται καὶ 'δῶ ὄχι μονάχα αὐτὸς ποὺ πρωτόβαλε τὴ φωτιὰ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ συνέχισε τὸ κακό, μὲ τὸν πονηρὸ πρωτεργάτη του. Ἂν σὲ ὀνοματίσῃ φτωχὸ μὲ πρόθεσι κατηγορίας, καὶ εἶναι ἀλήθεια αὐτό, δέξου το. Ἐὰν εἶναι ψέμματα, κατὰ τὶ θὰ σὲ βλάψῃ ὁ λόγος του; Μὴ τὸ παίρνεις ἐπάνω σου ὅταν στ' ἀλήθεια σ' ἐπαινοῦν, κι' οὔτε ν' ἀγριεύῃς ὅταν σὲ λούζουν μὲ βρισιὲς ποὺ δὲν σὲ βλάπτουν. Δὲν παρατηρεῖς τὰ βέλη ποὺ δὲν κολλᾶν ἐπάνω στὰ στερεὰ καὶ σκληρὰ σώματα, ἐνῷ στ' ἁπαλὰ χάνουν τὴ δύναμι τῆς ὁρμῆς των; Ἔτσι ν' ἀντιμετωπίσῃς τὴν περίπτωσι τῆς βρισιᾶς. Ὅποιος πηγαίνει ἀνάποδα τὰ μαζεύει ὅλα στὸν ἑαυτόν του. Ὅποιος ὑποχωρεῖ καὶ ὑποτάσσεται στὴν ἁπαλότητα τοῦ τρόπου, διαλύει τὸ κακὸ ποὺ ἔρχεται ἐπάνω του. Καὶ γιατὶ νὰ σὲ ταράσσῃ ἡ ὀνομασία τοῦ φτωχοῦ; Θυμήσου τὴ φυσικὴ σύστασί σου. Γυμνὸς ἦλθες σ' αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ γυμνὸς θὰ φύγῃς. Ὑπάρχει πιὸ φτωχὸς ἀπὸ τὸν γυμνό; Δὲν ἄκουσες καὶ τίποτε τὸ φοβερό. Ἀρκεῖ νὰ μὴ κάμῃς δικό σου τὸ νόημα τῶν λόγων ποὺ σοῦ ἐκτοξεύουν. Ἂν δὲν πληγωθῇς, εἶσαι ἀπρόσβλητος. Ἂν ὅμως πάθῃς κάτι στὴν ψυχή σου κρύψε γιὰ τὸν ἑαυτό σου τὸ λυπηρό, ὅπως λέγει καὶ τὸ ψαλμικόν: « Ἐν ἐμοὶ ἐταράχθη ἡ καρδία μου.» Δηλαδὴ τὸ πάθος μου δὲν ἐξωτερικεύθη, ἀλλὰ σᾶν κῦμα κομματιάστηκε καὶ ἔσβυσε στὰ βαθειὰ τοῦ γιαλοῦ. Γαλήνεψε τὴν καρδιά σοὺ ποὺ ἀγριεύει καὶ σὲ κάνει νὰ γαυγίζῃς. Ἂς σεβασθοῦν τὰ ἐλαττώματά σου τὴ μορφὴ ποὺ παίρνει ἡ προσωπικότης σου. Οἱ παιδικὲς ἀταξίες μπροστὰ σὲ σεβάσμιο ἄνδρα ὑποχωροῦν. Πῶς μποροῦμε νὰ ξεφύγουμε τὴ ζημιὰ ποὺ γίνεται ἐξ αἰτίας τῆς ὀργῆς; Ἁπλούστατα: ὅταν θὰ καταφέρουμε τὸ θυμὸ νὰ μὴν τρέχῃ γρηγορώτερα ἀπὸ τὸ λογισμό μας. Νὰ τὸν ἀναγκάσουμε μὲ τὴ φροντίδα μας ὥστε νὰ μὴ προτρέχῃ τῆς διανοίας μας. Νὰ τὸν κρατοῦμε κοντά μας σᾶν ἕνα ζευγμένο ἄλογο ποὺ θὰ πειθαρχῇ στὸ λογικό μας, ὅπως

αὐτὸ στὰ χαλινάρια, καὶ δὲν ξεφεύγει πουθενὰ ἀπ' τὴ φυσικὴ γραμμή του ὅταν τὸ λογικὸ δεσπόζῃ. Τὸ θυμικὸ τῆς ψυχῆς εἶναι ἱκανὸ γιὰ πολλὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς ὅταν μοιάζῃ τοῦ στρατιώτη ποὺ ἔχει ἀποθέσει τὰ ὅπλα του στὰ πόδια τοῦ στρατηγοῦ κι' εἶναι ἕτοιμος σὲ κάθε προσταγὴ νὰ βοηθήσῃ. Ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ μὲ τὸ λογικό της γίνεται σύμμαχός μας κατὰ τῆς ἁμαρτίας.

Ὁ θυμὸς εἶναι ἕνα νεῦρο τῆς ψυχῆς ποὺ τὴν ἀντρειεύει νὰ ὑπεραμύνεται τοῦ καλοῦ. Γιατί, ἂν καμμιὰ φορὰ τὴ συλλάβῃ χαυνωμένη στὴν ἡδονή, βλέπεις τὸ θυμὸ νὰ τὴν ἀτσαλώνῃ ὅπως ἡ βαφὴ τὸ σίδερο καὶ νὰ τὴν κάνῃ αὐστηρὴ καὶ ἀνδρεία, ἐνῷ ἦταν παραπολὺ μαλακὴ καὶ ὠμή. Δὲν μπορεῖς νὰ μισήσῃς ὅσῳ ἐπιβάλλεται τὸ κακὸ ἐὰν δὲν θυμώσῃς ἐναντίον του. Καὶ φρονῶ πὼς πρέπει νὰ δείχνῃ κανεὶς τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον καὶ τὴ δύναμι στὸ ν' ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴ καὶ νὰ μισῇ τὴν ἁμαρτία. Νὰ σὲ τί καὶ πότε εἶναι χρήσιμος ὁ θυμός. Π.χ. ὅποια εἶναι ἡ θέσι τοῦ σκύλου στὸν τσοπάνη, τὴν ἴδια θέσι πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ὁ θυμὸς πίσω ἀπ' τὸ λογισμό. Μένει πρᾶος καὶ δέχεται τὰ χάδια ἐκείνων ποὺ εἶναι ὠφέλιμα, πειθαρχεῖ ὅμως στὸ λογισμὸ ὁ θυμὸς εὔκολα. Καὶ ὁ σκύλος σὰν ἀκούσῃ ξένη φωνὴ καὶ ἰδῇ ξένο πρόσωπο ἐξαγριώνεται, ἔστω κι' ἂν φαίνεται πὼς θὰ κάμῃ καλό. Ἂν ὅμως τὸ ἀφεντικὸ τοῦ δώσῃ νὰ καταλάβῃ πὼς ὁ ἐπισκέπτης εἶναι γνώριμος καὶ βάλῃ τὶς φωνές, ζαρώνει. Μιὰ τέτοια ἁρμονικὴ συνεργασία γίνεται μεταξὺ τοῦ λογικοῦ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ θυμοειδοῦς μέρους της. Ἕνας ἄνθρωπος μὲ τὸ φρόνιμο λογισμὸ εἶναι ἀδιάλλακτος καὶ δὲν συνθηκολογεῖ ποτὲ μὲ τοὺς ἐχθρούς. Δὲν πιάνει ποτὲ φιλία κάμνοντας κάτι πού τὸν ζημιώνει. Σὰν βλέπῃ νὰ πλησιάζῃ ἡδονὴ ποὺ βλάπτει, ἐξαγριώνεται ὅπως ὁ σκύλος ποὺ συνέχεια γαυγίζει ὅταν πλησιάζῃ λύκος καὶ τοῦ ἐπιτίθεται καὶ τὸν σπαράσσει. Τέτοιο, λοιπόν, εἶναι καὶ τὸ κέρδος ἀπὸ τὸ θυμὸ γιὰ κείνους ποὺ ξέρουν νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν. Αὐτὸ γίνεται καὶ γιὰ τὰς ἄλλας δυναμικὰς ἰδιότητας τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπὸ τὴν κάθε μιά, ἀναλόγως τοῦ τρόπου ποὺ θὰ τὶς μεταχειρισθῇ ὁ καθεὶς ποὺ τὶς ἔχει, προκύπτει ἀγαθὸ ἢ κακό. Ὑπάρχει τὸ ἐπιθυμητικὸ μέρος τῆς ψυχῆς. Ὁ ἕνας τὸ ὠθεῖ πρὸς τὴ σωματικὴ ἀπόλαυσι καὶ τὶς ἀκάθαρτες ἡδονὲς καὶ καταντᾷ νὰ γίνεται ἕνα σιχαμένο ράκος. Ὁ ἄλλος τὸ μεταποιεῖ σὲ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ὄρεξι πρὸς γεῦσιν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν καὶ εἶναι γεμάτος θέρμη καὶ εὐτυχία. Ὑπάρχει τὸ λογικό, κι' ὅποιος τὸ χρησιμοποιεῖ γιὰ καλό, εἶναι φρόνιμος καὶ

συνετός. Ὅποιος ὅμως ἀκονίζει τὸ μυαλό του γιὰ νὰ βλάψῃ τὸν πλησίον του, εἶναι ἕνας κακεντρεχὴς καὶ κακοῦργος.

Ἂς μὴ κάμουμε ἀντικείμενα ἀφορμῆς γιὰ τὴν ἁμαρτία μας ὅσα ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε γιὰ τὴ δική μας σωτηρία. Καὶ ὁ θυμός, λοιπόν, εἶναι σωτηριῶδες μέσον ὅταν χρησιμοποιηθῇ ὅταν καὶ ὅπως πρέπει. Τονώνει τὴν ψυχή, δυναμώνει τὴν ὑπομονή, ἀσφαλίζει τὴν ἐγκράτεια. Ἂν ὅμως ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψι τῆς λογικῆς καὶ ἐνεργήσῃ χωρὶς χαλινάρι, τότε ἐξελίσσεται σὲ πραγματικὴ μανία. Γι᾽ αὐτὸ καὶ μᾶς νουθετεῖ ὁ Ψαλμὸς λέγοντας, τὸ «ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.» Καὶ ὁ Κύριος σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ ὀργίζεται γιὰ τιποτένια πράγματα τοῦ θυμίζει ζωηρὰ τὴν ἐνοχή του. Δὲν γίνεται ὅμως καμμιὰ παρατήρησι σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ χρησιμοποιεῖ τὴν ὀργὴ σἂν ἕνα εἶδος φαρμάκου εἰς περιπτώσεις ποὺ ἐπιβάλλεται. Γιατὶ τὰ Γραφικὰ «ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ τοῦ ὄφεως» καὶ «ἐχθραίνετε τοῖς Μαδιηναίοις» διδάσκουν πὼς τὸ θυμὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ σἂν ὅπλο. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Μωϋσῆς ποὺ ἦταν ὁ ὡραιώτερος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐκαθάριζε τοὺς λογαριασμούς του μὲ τὴν εἰδωλολατρείαν ὅταν ὥπλιζε τὰ χέρια τῶν Λευϊτῶν, διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸ φόνο τῶν ἀδελφῶν τους ἀπὸ ἐκείνους. Τοὺς εἶπε: «Θέσθω τὴν ρομφαίαν ἕκαστος ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἔγγιστα αὐτοῦ.» Καὶ ἔπειτα τοὺς εἶπε: «Ἐπληρώσατε τὰς χεῖρας ἡμῶν σήμερον τῷ Κυρίῳ, ἕκαστος ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, δοθῆναι ἐφ᾽ ὑμᾶς εὐλογίαν.» Καὶ ἐρωτῶ: Ποιὰ πρᾶξις ἐδικαίωσε τὸν Φινεές; Ἡ δικαία του ὀργὴ ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ὑπέπεσαν σὲ σαρκικὸ ἁμάρτημα. Αὐτὸς ἦταν παραπολὺ ἀνεκτικὸς καὶ πρᾷος. Ὅταν ὅμως ἔμαθε τὸ θανάσιμον ἁμάρτημα τοῦ Ζαμβρὶ καὶ τῆς Μανιανίτιδος ποὺ ἔγινε δημοσίᾳ καὶ ξετσίπωτα, χωρὶς κἂν νὰ σκεπάσουν τὴ ντροπή τους ἀπ᾽ τὴ θέα τῆς ἀσχημίας, δὲν ἐβάσταξε, ἀλλ᾽ ἐθύμωσε καὶ μετεχειρίσθη ὅπως ἔπρεπε τὸ θυμὸ καὶ ἐχρησιμοποίησε γι᾽ αὐτὲς τὶς ἄτιμες πράξεις τὸ ξῖφος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σαμουὴλ μήπως τὸν Βασιλέα τῶν Ἀμαληκητῶν, ποὺ τὸν διέσωσε ὁ Σαοὺλ παρὰ τὴ διαταγὴ τοῦ Θεοῦ, δὲν τὸν ἐξετέλεσε δημοσίᾳ, δικαίως ὀργισθείς; Ἔτσι ὁ θυμὸς πολλὲς φορὲς γίνεται ὑπηρέτης καλῶν πράξεων. Ὁ Ζηλωτὴς Ἠλίας ὁ Προφήτης, ἐθανάτωσε τριακοσίους πενῆντα ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, τῶν εἰδωλολατρικῶν

δασῶν γιατὶ ἦσαν ὄργανα τῆς Ἰεζάβελ, ἡ ὁποία ἐξώντωνε συστηματικὰ τοὺς Προφήτας τοῦ Ἰσραήλ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐξαφάνισις αὐτῶν ἦτο ἔργον μιᾶς δικαίας, λογικῆς καὶ σώφρονος ὀργῆς,ποὺ ὠφέλησε ὁλόκληρον τὸν Ἰσραηλητικὸν λαόν. Ἀλλ' ἐσὺ ὀργίζεσαι καὶ χωρὶς λόγον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Γιατί, πῶς δὲν ὀργίζεσαι γιὰ τὸ τίποτε, τὴ στιγμὴ ποὺ στενοχωριέσαι γιὰ ξένες ὑποθέσεις; Καὶ κάνεις ὅ,τι καὶ τὰ σκυλιὰ ποὺ δαγκάνουν τὶς πέτρες, χωρὶς νὰ πλησιάζουν ἐκείνους ποὺ τὶς πετοῦν ἐναντίον τους. Ὅποιος ἐρεθίζεται ἀπὸ τὸν ἄλλον, εἶναι ἀξιολύπητος. Αὐτὸς ὅμως ποὺ ἐρεθίζει τὸν ἄλλον εἶναι μισητός. Τὸ θυμό σου νὰ τὸν κατευθύνῃς ἐκεῖ, κατὰ τοῦ ἀνθρωποκτόνου Σατανᾶ ποὺ εἶναι καὶ πατέρας τοῦ ψεύδους, ἐργάτης τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλὰ στὸν ἀδελφό σου δεῖξε συμπάθεια, γιατὶ ἂν ἐπιμείνῃ νὰ ζῇ στὴν ἁμαρτία θὰ παραδοθῇ μαζὶ μὲ τὸ Διάβολο στὸ αἰώνιο πῦρ. Κι' ὅπως τὰ ὀνόματα εἶναι διάφορα, στὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς, ἔτσι κι' αὐτὰ ποὺ σημαίνουν ἔχουν μεταξύ τους διαφορά. Καὶ θυμὸς εἶναι ἕνα εἶδος ἐξάψεως καὶ ἕνα δυνατὸ ξέσπασμα τοῦ πάθους. Ἡ δὲ ὀργὴ εἶναι μιὰ ριζωμένη λύπη καὶ ἀκράτητη διαρκὴς ὁρμὴ πρὸς ἐκδίκησιν κατ' ἐκείνου ποὺ μᾶς ἀδίκησε καὶ παρουσιάζει τὴν ψυχὴ νὰ βράζῃ ἀπὸ τὸ κακὸ τὴ στιγμὴ τῆς ἀμύνης. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζουμε πῶς καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις τῆς ψυχικῆς διαθέσεως, τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς, οἱ ἄνθρωποι ἁμαρτάνουν, γιατί, ἢ θὰ κινηθοῦν μὲ λύσσα καταστροφικὴ ἐναντίον ἐκείνου ποὺ τοὺς ἐξοργίζει ἢ θὰ παραφυλάξουν μὲ ἐχθρικὴ δολιότητα νὰ τοὺς κακοποιήσουν· καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ εἶναι χριστιανικῶς ἀπαράδεκτα.

Ἐρωτᾶται τώρα: Πῶς θὰ μποροῦσε τὸ πάθος νὰ μὴν ἐνεργῇ σ' ἐκεῖνα ποὺ δὲν πρέπει; Πῶς; Ὅταν ἐξασκηθῇς στὴν ταπεινοφροσύνη ποὺ τὴν διέταξεν ὁ Κύριος μὲ τὸ λόγο του καὶ τὴν ὑπέδειξε μὲ τὸ ἔργο.: Εἶπε: Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος.» Καὶ ἔπειτα μὲ πρᾳότητα καὶ ἥσυχα ἀνείχετο αὐτὸν ποὺ τὸν ἔτυπτε. Γιατὶ ὁ ποιητὴς καὶ Κύριος τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ποὺ προσκυνεῖται ἀπὸ ὅλη τὴν ὁρατὴ καὶ τὴν ἀόρατη φύσι, ἐκεῖνος ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πάντα μὲ τὴ δύναμι τοῦ λόγου του, δὲν ἔστειλε πρὸ τοῦ θανάτου του στὸν Ἅδη, μὲ τὸ ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ νὰ καταπιῇ τὸν δυσσεβῆ, ἀλλὰ τὸν ἐνουθέτησε καὶ τὸν ἐδίδαξε μ' αὐτὰ τὰ λόγια: « Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον

περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς τί μὲ δέρεις;» Κι' ἂν ἐξασκηθῇς ἔτσι ὥστε νὰ εἶσαι ὁ τελευταῖος, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, μπορεῖ ποτὲ νὰ ἐξοργισθῇς ὅταν ἄδικα ὑβρίζεσαι; Ὅταν ἕνα παιδάκι, νήπιο, σὲ βρίσῃ, σοῦ δίνει ἀφορμὴ μὲ τὶς παιδικές του βρισιὲς νὰ γελᾷς. Κι' ὅταν ἕνας στὴν τρέλλα του ἐπάνω πετάῃ ἐναντίον σου προσβλητικὰ λόγια, μᾶλλον νὰ τὸν θεωρῇς ἄθλιον παρὰ ἄξιον μίσους. Δὲν εἶναι λοιπόν, στὴ φύσι τῶν λόγων νὰ προκαλοῦν λύπες, ἀλλ' ὁ ἐγωϊσμὸς ποὺ ὀρθώνεται ἐναντίον τοῦ ὑβριστοῦ καὶ ἡ μεγάλη ἰδέα ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸν ἑαυτό μας. Ὥστε, ἂν ἀφαιρέσῃς ἀπὸ τὴν ψυχή σου αὐτὰ τὰ δυό, τὰ ὅσα μᾶς κατηγοροῦν εἶναι κουβέντες στὸ κενό.

Παῦσε ἑπομένως νὰ ὀργίζεσαι καὶ ἄφησε κατὰ μέρος τὸ θυμὸ γιὰ ν' ἀποφύγῃς τὰ ἐπακόλουθα τῆς ὀργῆς ποὺ θὰ ξεσπάσῃ ἀπ' τὸν Οὐρανὸ ἐναντίον τῶν ἀδίκων καὶ ἀσεβῶν ἀνθρώπων. Ἂν μ' ἕνα σώφρονα λογισμὸ θὰ μπορέσῃς νὰ κόψῃς τὴν πικρὴ ρίζα τοῦ θυμοῦ, θὰ ἐξαφανίσῃς πολλὰ ἀπ' τὰ πάθη σου στὴν ἀρχή τους. Γιατὶ ἡ δολιότης, ἡ πονηριά, ἡ κακοήθεια, ἡ ἐπιβουλή, ἡ θρασύτης καὶ κάθε τέτοιο ποὺ συγκαταλέγεται στὸ σμῆνος τῶν ἐλεεινῶν παθῶν, εἶναι αὐτῆς τῆς κακίας ξεβλαστώματα. Ἂς μὴν εἰσάγουμε στὸν ἑαυτό μας λοιπόν, τόσο μεγάλο κακό. Μιὰ ἀρρώστεια τῆς ψυχῆς, ἕνα θόλωμα τοῦ λογισμοῦ μας, τὴν ἀποξένωσιν ἀπὸ τὸν Θεόν, τὴν περιφρόνησι τῆς συγγενείας μας, τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου, κάτι ποὺ μᾶς γεμίζει τὴ ζωὴ ἀπὸ συμφορές, αὐτὸ τὸν κακὸν δαίμονα ποὺ γεννιέται στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας γιὰ νὰ μᾶς καθίσῃ σὰν ἕνας συγκάτοικος ἀναιδὴς ποὺ καταλαμβάνει τὸ ἐσωτερικό μας καὶ ἀποκλείει τὴν εἴσοδον ἐκεῖ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γιατί, ὅπου ἔχθρες, καὶ γκρίνιες, καὶ θυμοί, καὶ πικρὰ μουρμουρίσματα, καὶ διαπληκτισμοὶ ποὺ προκαλοῦν συνεχῶς ἀναταραχὴ στὶς ψυχές, δὲν μπορεῖ ν' ἀναπαυθῇ καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς πρᾳότητος. Λοιπόν, ἀφοῦ πεισθοῦμε στὴν προτροπὴ τοῦ μακαρίου Παύλου, ἂς διώξουμε ἀπὸ μέσα μας κάθε εἶδους ὀργῆς, καὶ θυμό, καὶ κραυγή, μαζὶ μὲ ὁποιαδήποτε κακία. Ἂς γίνουμε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο ὠφέλιμοι καὶ συμπονετικοὶ μὲ τὴ βεβαία κι' εὐτυχῆ ἐλπίδα ποὺ ἔχουν ἀκούσει οἱ πρᾳεῖς: « Μακάριοι οἱ πρᾳεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν » μέσα σὲ μιὰ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν Ὁποῖον ἀνήκει ἡ αἰωνία δόξα καὶ δύναμις.

ΘΥΜΩΝΕΙΣ....

Θυμώνεις καὶ οἱ φλέβες σου φουσκώνουν σᾶ σχοινιὰ
Τὰ μάτια σου ἀγριεύουνε τὸ στόμα σου ἀφρίζει
Τὸ πρόσωπό σου γίνεται ἴδιο σὰν τοῦ φονιᾶ
Καὶ ἡ γλῶσσα σου ἀδέσποτη τοὺς πάντας καθυβρίζει

Φουρτουνιασμένη θάλασσα καὶ κῦμα ἀφρισμένο
Εἶν' ὁ θυμός σου· καὶ ἐσὺ τσόφλιο τοῦ καρυδιοῦ
Σὲ ἀκρογιάλι ἐρημικό, ἀπόμερο, κλεισμένο
Ποὺ δὲν ἀντίκρυσε ποτὲ χαμόγελο παιδιοῦ

Εἶδες τρελλούς; Σχιζοφρενεῖς; Πρόσεξες μεθυσμένους;
Πλησίασες ἀπὸ κοντὰ νὰ ἰδῇς πὼς συγγενεύεις
Μ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς δυστυχεῖς καὶ περιφρονημένους;
Γιατί; Γιατὶ παιδεύεσαι ἄδικα καὶ παιδεύεις;

Ρῖξε, παιδί μου, μιὰ ματιὰ στὸν πρᾷον Ἰησοῦν
Γέμισε τὴν καρδούλα σου μὲ θεία καλωσύνη
Καὶ μύριοι Ἀγγέλοι τοῦ Καλοῦ Θεοῦ θενὰ σοῦ εἰποῦν
Πὼς ἡ πρᾳότης στὴν ψυχὴ τὴν ὠμορφιὰ τῆς δίνει

Χ. Α. Κ.



Τῆς ἀνεγειρομένης Ὀρφανικῆς Στέγης «ΚΥΨΕΛΗ» ἡ κάτω καὶ μεσαία ἀνατολικὴ πτέρυξ.

Ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ τούτου ἔργου προτροπῇ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Γρηγορίου, ἀπέστειλαν δραχ. 6.000 ἡ Ἱερὰ Μονὴ Γαλατάκη, καὶ δρχ. 3.000 τὸ Ἱερὸν Προσκύνημα τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου. Ἡ συμβολὴ αὕτη συνεκίνησε τὴν Ἀδελφότητα τῆς «ΚΥΨΕΛΗΣ» ἡ ὁποία σημειώνει ἰδιαιτέρως τὴν ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων ἀγάπης μεθ' ἧς περιβάλλεται τὸ θεάρεστον ἔργον της. Ἐπίσης Ἀνώνυμος κυρία (Τ.Χ.) ἀντὶ μνημοσύνου ὑπὲρ τοῦ συζύγου της ἀπέστειλε δρχ. 1υ00. —Ἡ Ἀδελφότης ἡμῶν εὐγνωμόνως εὐχαριστεῖ πάντας.

Βοηθήσατε τὴν ἀνιδιοτελῆ προσπάθειάν μας καὶ Κύριος ὁ Θεὸς θὰ σᾶς ἀνταποδώσῃ πολλαπλασίονα.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΑΤΕΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «Κ Υ Ψ Ε Λ Η»

(Ἀρ. ἀδείας κυκλ. Ὑπουργείου, Γ. Δ)σεως Τύπου, 5306)Γ')9)5)60.)

1.	Διὰ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις	Δραχμὰς 50
2.	Διὰ τοὺς Κληρικοὺς καὶ Λαϊκοὺς	» 30
3.	Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν	Δολλάρια 2
4.	Τιμὴ ἑκάστου τεύχους	Δραχμὰς 2

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Διὰ πᾶσαν παραγγελίαν καὶ ὑπόθεσιν σχετιζομένην μὲ τὸ περιοδικόν μας «ΚΥΨΕΛΗ», ν' ἀπευθύνεσθε: Δ)ίδα Κατίναν Γ. Παπαϊωάνου, Κατηχήτριαν, Περικλέους 64. ΓΛΥΦΑΔΑ ΑΤΤΙΚΗΣ